

Науково-дослідний
ПРОЕКТ
кафедри української мови і літератури
2015-2016 н.р.

«Історія літератури і сучасний
літературний процес:
автор – текст – читач»

ПРОЕКТ **дослідження**

Назва проекту: “Історія літератури і сучасний літературний процес: автор – текст – читач”

Строки виконання (3 роки): з 01.2015 р. по 12.2017 р.

1. АНОТАЦІЯ:

Сучасне вітчизняне літературознавство, активно осмислюючи досягнення української художньої словесності, демонструє широкий спектр досліджуваних проблем і аспектів їх висвітлення. Проблему функціонування парадигми автор – текст – читач не можна вважати детально вивченою сферою, тому вона наразі лишається полем наукових пошуків.

Актуальність теми “Історія літератури і сучасний літературний процес: автор – текст – читач” викликана необхідністю системного наукового дослідження взаємин автора і тексту, виявлення форм та закономірностей актуалізації авторської інтенційності у процесі словесної презентації; потребою осмислення комунікативної стратегії автора і читача у художньому тексті; визначення основних творчих стратегій і тенденцій в контексті літературного розвитку тощо.

Дослідження парадигми автор – текст – читач, специфіки її функціонування в українській літературі, починаючи від давнього періоду й до сучасного етапу, дозволяє 1) визначити домінантно-репрезентативні індивідуально-авторські моделі, окреслити їх генезу і динаміку, семантико-структурні модифікації і трансформації у співвідношенні з естетичними пошуками літератури; 2) осмислити художні феномени у формально-змістовій єдності, як художню систему. Відтак, вивчення смислової парадигми автор – текст – читач, аналіз літератури під кутом зору художнього діалогу, є важливою та достатньо перспективною проблемою, що потребує ґрунтовного і системного вирішення.

2. ПРОБЛЕМАТИКА ДОСЛІДЖЕННЯ

Об’єкт дослідження: знакові текстуальні комплекси української літератури, що репрезентують зміст і внутрішню логіку комунікації автора, читача і тексту та дозволяють прослідкувати еволюцію парадигми автор – текст – читач.

Предмет дослідження: специфіка і форми актуалізації авторської інтенційності, взаємини автора і тексту, комунікативна стратегія автора і читача.

Фундаментальна проблема, на вирішення якої спрямовано проект: проблема естетичної комунікації в художньо-образному просторі літератури та внутрішньотекстові аспекти оприявлення художнього діалогу як у межах індивідуального стилю, так і в системі поетикальної моделі.

Актуальність та значимість проекту для отримання нових знань, подальшого використання на практиці.

Актуальність проекту “Історія літератури і сучасний літературний процес: автор – текст – читач” викликана необхідністю системного наукового дослідження взаємин автора і тексту, виявлення форм та закономірностей актуалізації авторської інтенційності у процесі словесної презентації; потребою осмислення комунікативної стратегії автора і читача у художньому тексті; визначення основних творчих стратегій і тенденцій в контексті літературного розвитку тощо.

Отримані в межах проекту результати орієнтовані на використання у вузівському та шкільному викладанні під час вивчення закономірностей розвитку української літератури як самодостатнього естетичного явища та складової загальноєвропейського мистецького поступу. Результати досліджень знадобляться для збагачення змісту навчальних курсів з «Історії української літератури» та «Теорії літератури», при читанні тематичних спецкурсів для магістрантів. Матеріали можуть бути використані для розширення чільних програм з теорії та історії літератури, при укладанні навчальних посібників, фахових видань

інформативно-довідкового характеру.

3. МЕТА І ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ПРОЕКТУ.

Мета роботи полягає в цілісному аналізі літературно-художніх текстів як мистецького феномену під кутом зору художньої комунікації автора – твору – читача («творення – читання – інтерпретації»).

Реалізація цієї мети передбачає послідовне розв'язання наступних **завдань**:

- з'ясувати естетичні передумови та вплив різнопланових чинників на процес художньої комунікації.
- виявити особливості формування нових стратегій художньої комунікації у контексті оновлення змісту літератури та її формальної організації;
- визначити параметри та індивідуально-авторські моделі художнього діалогу, окреслити їх динаміку у співвідношенні з естетичними пошуками літератури;
- визначити й охарактеризувати внутрішньотекстові аспекти оприявлення авторської свідомості за посередництва різних категорій (артикульованих та інтертекстуальних), порівняти ці процеси в діаспоровій та материковій літературі;
- вивчити особливості художнього світу літературного твору в контексті зміни тематичної та жанрово-стильової конфігурації української літератури, осмислити художні феномени у формально-змістовій єдності, як художню систему;

4. СТАН ДОСЛІДЖЕНЬ ЗАДАЧІ

У сучасному українському літературознавстві функціонування парадигми автор – текст – читач практично не досліджене. Літературознавчі розвідки, критичні відгуки акцентують здебільшого на загальні дискусійні питання або локально ідентифікують художні параметри авторської присутності, специфіку внутрішньотекстової комунікації, категоріальний статус учасників художньої події, проблеми трансформації функцій автора і тексту тощо. Сучасні дослідники (В. Галацька, М. Гірняк, Р. Гончаров, А. Горбань, О. Лапко, А. Островська, Р. Ткаченко) вектор аналізу процесів художнього мислення спрямовують на вирішення конкретних, переважно історико-літературних, завдань, в основному – на дослідження взаємин автора і тексту, виявлення форм та закономірностей актуалізації авторської інтенційності у процесі словесної презентації, осмислення комунікативної стратегії автора і читача в окремому творі / корпусі творів або в художньому доробку митця загалом. У практиці літературознавчих досліджень подібні інтерпретаційні версії видаються продуктивними, але явно недостатніми для системного, цілісного осмислення актуальної проблеми художньої комунікації.

Напрацювання авторів проекту представлені монографіями Гурдуза А. «Міфопоетична парадигма в українській та західноєвропейській “прозі про землю” кінця ХІХ - першої третини ХХ ст.» (2009 р.), Філатової О. «Український роман 20–30-х років ХХ століття: типологія авторської свідомості» (2010), Підпригори С. «Вогненні стовпи» Романа Іванчука: Правда, схована за “художнім камуфляжем” (2012 р.), колективною монографією «Сучасна українська белетристика: координати “Коронації слова” (2014), численними публікаціями у фахових і закордонних виданнях. Окремі аспекти оприлюднені в наукових доповідях на Міжнародних і Всеукраїнських наукових конференціях, семінарах.

5. Теоретико-методологічну основу дослідницького проекту становлять дослідження вітчизняних і зарубіжних учених про художню комунікацію як специфічну категорію організації художнього світу, як один із важливих способів реалізації індивідуального авторського стилю та включення його у філософсько-естетичний контекст певної історичної доби. Посутнє підґрунтя становлять напрацювання українських літературознавців із загальних питань історії літератури. У дослідженні актуалізуються концептуальні положення у царині екзистенціальної та діалогічної філософії (М. Бахтіна, М. Бердяєва, М. Бубера, С. Франка, Х. Ортеги-і-Гассета, К. Ясперса та ін.), психоаналізу (З. Фрейда, К.-Г. Юнга, Е. Фромма), досвід феноменології (К. Мамардашвілі, О. П'ятигорський), культурно-історичної психології (В. Зінченко), герменевтики

(М. Гайдеггер, Г.-Г. Гадамер), компаративістики тощо.

6. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИКОНАННЯ ПРОЕКТУ ТА ЇХ НАУКОВА НОВИЗНА:

Цілісний аналіз літературно-художніх текстів як мистецького феномену під кутом зору художньої комунікації автора – твору – читача дозволить 1) визначити домінантно-репрезентативні індивідуально-авторські моделі, окреслити їх генезу і динаміку, семантико-структурні модифікації і трансформації у співвідношенні з естетичними пошуками літератури; 2) осмислити художні феномени у формально-змістовій єдності, як художню систему. Вперше в українському літературознавстві будуть системно проаналізовані естетичні передумови та вплив різнопланових чинників на процес художньої комунікації, виявлені особливості формування нових стратегій художньої комунікації у контексті оновлення змісту літератури та її формальної організації; визначені параметри та індивідуально-авторські моделі художнього діалогу, окреслена їх динаміка у співвідношенні з естетичними пошуками літератури; будуть проведені паралелі між внутрішньотекстовими аспектами оприявлення авторської свідомості в діаспоровій та материковій літературі; з'ясовані особливості художнього світу літературного твору в контексті зміни тематичної та жанрово-стильової конфігурації української літератури.

7. ДОРОБОК АВТОРІВ ЗА ТЕМАТИКОЮ ПРОЕКТУ (за останні 5 років):

Монографії:

1. Гурдуз А. “Міфопоетична парадигма в українській та західноєвропейській “прозі про землю” кінця ХІХ - першої третини ХХ ст.” (2009 р.).
2. Філатова О. “Український роман 20–30-х років ХХ століття: типологія авторської свідомості” (2010 р.).
3. Підпригори С. “Вогненні стовпи” Романа Іваничука: Правда, схована за “художнім камуфляжем” (2012 р.).
4. Колективна монографія “Сучасна українська белетристика: координати “Коронації слова” (2014 р.).

Посібники:

1. Філатова О. Українська література 20–30-х років ХХ століття: основні тенденції розвитку й естетична стратегія (2013 р.).
2. Підпригора С.В. Сучасний літературний процес (2014 р.).
3. Старовойт Л.В. Художня рецепція постаті Т.Г.Шевченка у творчості письменників Миколаївщини (2014 р.).

Основні публікації:

1. Гурдуз А. Трансформація традиційного образу в літературі ХХ - початку ХХІ століть: Мінотавр / Андрій Гурдуз // *Cultura ucraineană contemporană între canonul tradițional și noile paradigme de afirmare : lucrările simpozionului internațional / J.Bartalis-Ban, M.Kondor. – Cluj-Napoca : Echinoc, 2010. – P. 45-57.*
2. Філатова О.С. Рольова гра автора, або Маска блазня як можливість бути іншим для інших // *Науковий вісник Миколаївського державного університету : зб. наук. пр. ; [За ред. М.І. Майстренко]. — Вип. 4.7. — Миколаїв : МДУ імені В. О. Сухомлинського, 2011. — С. 106—111.*
3. Філатова О.С. Інтенційність суб'єкта творчості у форматі імперативного канону соцреалізму // *Наукові записки. Серія : Літературознавство ; [за ред. проф. М. Ткачука]. — Тернопіль : ТНПУ, 2011. — Вип. 31. — С. 277—289.*
4. Філатова О.С. Автор-творець у хронотопному вимірі українського бароко // *Науковий вісник Миколаївського державного університету : зб. наук. пр. / За ред. М.І. Майстренко. — Вип. 4.10. — Миколаїв: МДУ імені В.О. Сухомлинського, 2012. — С. 204–209.*
5. Філатова О.С. Ігрові експерименти М. Йогансена (на матеріалі роману “Пригоди Мак-Лейстера, Гаррі Руперта та інших”) // *Наукові записки. Серія : Літературознавство / За ред. проф. М. Ткачука. – Тернопіль: ТНПУ, 2012. – Вип. 34. – С. 277–289.*
6. Старовойт Л.В. Психологізм прози Оксани Смоли» // *Наук. вісник МДУ. Філологічні*

- науки. Вип. 4.10 – Миколаїв, 2012. – С.154-159.
7. Підпригора С. В. «Поэтизация» тоталитаризма: образ Владимира в одноименном романе С.Скляренка // Материалы Международного симпозиума «Современная славистика между традицией и инновацией». – Cluj-Napoca, 2012. – С. 48–49
 8. Гурдуз А.І. Історія, міф і гра в романі Ярослави Бакалець і Ярослава Яріша «Із сьомого дна» / А.І.Гурдуз // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка : зб. наук. пр. — Луганськ : вид-во ДЗ «Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка», 2013. — № 2 (261). Ч. І. Філологічні науки. — С. 101—107.
 9. Філатова О. Художні експерименти В. Винниченка: конфлікт духовного й тілесного // Науковий вісник Миколаївського державного університету: зб. наук. пр. / За ред. М.І.Майстренко. — Вип. 4.12(96). — Миколаїв: МНУ ім. В.О. Сухомлинського, 2013. — С. 230—235.
 10. Самобутність художнього світу поезії Анатолія Качана // Література. Діти. Час / Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва. Вип.4. – Рівне: Дятлик М., 2013. – С.173 -176.

Таблиця 1.

Доробок авторів проекту за останні 5 років

	Показники	Кількість
1.	Публікації виконавців за тематикою НДР: 1.1 статті у журналах, що входять до наукометричних баз даних; 1.2 публікації в матеріалах конференцій, що входять до наукометричних баз даних ; 1.3 статті у журналах, що включені до переліку наукових фахових видань України; 1.4 монографії, опубліковані за рішенням Вченої ради ВНЗ; 1.5 підручники, навчальні посібники з грифом МОН України; 1.6 навчальні посібники без грифу МОН України; 1.7 словники, довідники.	2 15 2 1 1 1
2.	Підготовка наукових кадрів. 2.1 Захищено виконавцями проекту докторських дисертацій; 2.2 Захищено виконавцями проекту кандидатських дисертацій за тематикою НДР.	1 —

8. ОЧІКУВАНЕ ВИКОРИСТАННЯ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ:

8.1 Результати роботи з реалізації проекту передбачається застосувати для розширення чільних програм з теорії та історії української літератури, при створенні інтерактивних комплексів навчально-методичного забезпечення з літературознавчих дисциплін, навчальних посібників; узагальнити в монографіях тощо.

8.2 Матеріали досліджень у форматі проекту передбачається оприлюднити в наукових публікаціях фахових і закордонних видань, у виступах на конференціях, у матеріалах магістерських робіт та дипломних проектів бакалаврів. Нові доробки передбачається апробувати в загальноосвітніх закладах.

Таблиця 2.

Очікувані результати

	Показники	Кількість
1.	Заплановані публікації виконавців за тематикою НДР: 1.1 Статті у журналах, що входять до наукометричних баз даних; 1.2 Публікації в матеріалах конференцій, що входять до наукометричних баз даних ;	5 5

	Показники	Кількість
	1.3 Статті у журналах, що включені до переліку наукових фахових видань України;	20
	1.4 Монографії, опубліковані за рішенням Вченої ради ВНЗ (наукової установи);	2
	1.5 Навчальні посібники без грифу МОН України.	2
2.	Заплановане використання результатів НДР при підготовці наукових кадрів.	
	2.1 захист докторських дисертацій за тематикою НДР;	–
	2.2 захист кандидатських дисертацій за тематикою НДР.	–

9. ЕТАПИ РОБОТИ:

Таблиця 3.

Етапи роботи	Назва та зміст етапу	Очікувані результати етапу, звітна документація.
1 етап (2015 р.)	Проблема художньої комунікації: діагностика та прогнозування	Матеріали досліджень у форматі проекту передбачається оприлюднити в наукових публікаціях (10) фахових і закордонних видань, у виступах на конференціях, у матеріалах магістерських робіт та дипломних проектів бакалаврів. Окремі проблеми наукового проекту планується проаналізувати на наукових семінарах, Міжнародній науковій конференції “Масова / тривіальна / паралітература: проблема інтерпретації, змісту та форми”
2 етап (2016 р.)	Аналіз літературно-художніх текстів як мистецького феномену під кутом зору художньої комунікації автора – твору – читача («творення – читання – інтерпретації»)	Матеріали досліджень у форматі проекту передбачається оприлюднити в наукових публікаціях (10) фахових і закордонних видань, у виступах на конференціях, у матеріалах магістерських робіт та дипломних проектів бакалаврів. Нові доробки передбачається апробувати в загальноосвітніх закладах.
3 етап (2017 р.)	Розробка індивідуально-авторських моделей художньої комунікації, представлених на діахронно-синхронному рівні українського літературного процесу.	Результати роботи з реалізації проекту передбачається застосувати для розширення чільних програм з теорії та історії української літератури, при створенні інтерактивних комплексів навчально-методичного забезпечення з літературознавчих дисциплін (5), навчальних посібників (1); узагальнити в монографіях (2).

10. ВИКОНАВЦІ ПРОЕКТУ:

- доктори наук: Філатова О.С.; кандидати наук: Баденкова В.М., Бондар Л. О., Гурдуз А.І., Зинякова А.А., Кремінь Т.Д., Родіонова І.Г., Романюк Л.М.; старший викладач: Грищенко О.В.
- студенти (10):

Р а з о м : 19

Таблиця 4.

Виконавці проекту

№ з/п	Прізвище, ім'я, по батькові	Науковий ступінь	Вчене звання	Посада і місце основної роботи	Вік
1.	Філатова Оксана Степанівна	Доктор філологічних наук	Професор	Професор кафедри української мови і літератури МНУ імені В.О.Сухомлинського	48
2.	Баденкова Вікторія Миколаївна	Кандидат філологічних наук	Доцент	Доцент кафедри української мови і літератури МНУ імені В.О.Сухомлинського	47
3.	Бондар Людмила Олександрівна	Кандидат філологічних наук		Старший викладач кафедри української мови і літератури МНУ імені В.О.Сухомлинського	37
4.	Грищенко Олександр Володимирович			Викладач кафедри української мови і літератури МНУ імені В.О.Сухомлинського	
5.	Гурдуз Андрій Іванович	Кандидат філологічних наук	Доцент	Доцент кафедри української мови і літератури МНУ імені В.О.Сухомлинського	36
6.	Зинякова Анжеліка Анатоліївна	Кандидат філологічних наук	Доцент	Доцент кафедри української мови і літератури МНУ імені В.О.Сухомлинського	50
7.	Креміль Тарас Дмитрович	Кандидат філологічних наук	Доцент	Професор кафедри української мови і літератури МНУ імені В.О.Сухомлинського	37
8.	Родіонова Інна Григорівна	Кандидат філологічних наук	Доцент	Доцент кафедри української мови і літератури МНУ імені В.О.Сухомлинського	45
9.	Романюк Любов Миколаївна	Кандидат філологічних наук	Доцент	Доцент кафедри української мови і літератури МНУ імені В.О.Сухомлинського	59

11. НАЯВНІСТЬ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОЇ БАЗИ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ПРОЕКТУ:

- назва наукового, на базі якого виконуватиметься дослідження: кафедра української мови і літератури;
- наявність електронного доступу до світових інформаційних ресурсів. наявний доступ до мережі Інтернет.